

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING MUSIQIY
INTELLEKTUAL QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHDA
PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK YONDASHUVLAR VA INNOVATSION
TEXNOLOGIYALAR**

Rustamova Xurshida Jamshidovna

Buxoro davlat Pedagogika Instituti II bosqich magistranti

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun musiqiy ta'lim nafaqat san'atni tushunish va ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishga, balki ularning umumiy intellektual salohiyatini oshirishga ham xizmat qiladi. Tadqiqotlarning ko'rsatishicha, musiqiy ta'lim bolaning nutq rivojlanishi, matematik tafakkuri va ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada bolalarning musiqiy intellektual qobiliyatini rivojlantirishda psixologik-pedagogik yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarning o'rni tahlil qilinadi.

**1. MUSIQIY INTELLEKT VA UNING BOLALAR RIVOJLANISHIDAGI
AHAMIYATI**

Musiqiy intellekt G. Gardnerning ko'p qirrali intellekt nazariyasiga asosan alohida intellekt turi bo'lib, bolaning ritm, melodiya, tembr va tonallikni idrok etish, eslab qolish va ifodalash qobiliyatini o'z ichiga oladi. Musiqiy intellekt quyidagilarni rivojlantirishga yordam beradi:

- Emotsional va ijtimoiy qobiliyatlar;
- Nutq va lingvistik qobiliyatlar;
- Matematik tafakkur va mantiqiy fikrlash;
- Motorika va koordinatsiya;
- Tasavvur qilish va ijodkorlik salohiyatini oshirish.

2. PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK YONDASHUVLAR

Musiqiy intellektni rivojlantirishda quyidagi yondashuvlar samarali hisoblanadi:

A) Faoliyatga asoslangan yondashuv

Bu yondashuv bolalarni musiqa orqali harakatga keltirish va musiqiy mashg'ulotlarni o'yin shaklida o'tkazish bilan bog'liq. Musiqiy harakat o'yinlari, qo'shiq aytish va ritmik mashqlar orqali bolaning eshitish, motorika va kreativ tafakkuri shakllanadi. Bundan tashqari, bolalar uchun maxsus didaktik musiqa o'yinlarini joriy etish ularda musiqiy tafakkurni yanada rivojlantiradi.

B) Emotsional yondashuv

Musiqa bolalarning hissiy dunyosini boyitadi. Klassik va xalq musiqasi namunalaridan foydalanish, bolalar bilan qo'shiqlar kuylash ularning ichki kechinmalarini ifodalash imkonini beradi. Shu bilan birga, bolaning emotsional holatini mustahkamlash uchun musiqa terapiyasi usullaridan foydalanish tavsiya etiladi.

C) Individualizatsiya va differensial yondashuv

Har bir bolaning musiqiy qobiliyati har xil rivojlanganligi sababli, individual yondashuv juda muhim. Bolalarning qiziqishlari va imkoniyatlariga mos ravishda musiqiy mashg'ulotlarni tashkil etish zarur. Bunday yondashuv bolaning tabiiy iste'dodini kashf qilish va uni yo'naltirishga yordam beradi.

3. INNOVATION TEXNOLOGIYALAR VA ULARNING O'RNI

Zamonaviy texnologiyalar musiqiy ta'limda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Quyidagi texnologiyalar musiqiy intellektni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi:

A) Multimedia va interaktiv vositalar

- Musiqiy mobil ilovalar va virtual pianino dasturlari;
- Raqamli tovushlar yordamida bolalar uchun vizual va eshitish tajribasini oshirish;
- Interaktiv elektron doska orqali musiqiy mashg'ulotlarni o'tkazish;
- Musiqa va animatsiyalar orqali bolalarning ritm sezgilarini kuchaytirish.

B) STEM va STEAM yondashuvlari

STEM (fan, texnologiya, muhandislik, matematika) va STEAM (san'atni qo'shgan holda) yondashuvlari orqali musiqa va texnologiya uyg'unligi yaratiladi. Masalan, robototexnika orqali musiqa yaratish, kodlash orqali ritm hosil qilish bolalar uchun qiziqarli va foydali bo'lishi mumkin. Bu esa ularda analitik fikrlash va ijodkorlikning rivojlanishiga hissa qo'shadi.

C) O'yin texnologiyalari

- Musiqiy viktorinalar va gamifikatsiya elementlari orqali bolalarning qiziqishini oshirish;
- Interaktiv ovozli o'yinlar yordamida bolalarning eshitish va ritmik hislarini shakllantirish;
- Virtual haqiqat (VR) va kengaytirilgan haqiqat (AR) texnologiyalaridan foydalanish;
- Musiqiy dasturlar orqali bola ovozi va ohangini to'g'ri chiqarishga o'rgatish.

4. PEDAGOGIK AMALIYOTDA MUSIQIY INTELLEKTNI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI

- **Ijodiy mashg'ulotlar:** Bolalar bilan musiqiy improvizatsiya qilish, o'z qo'shiqlarini yaratishga rag'batlantirish;
- **Jamoaviy faoliyat:** Bolalarni ansambl yoki xor jamoalariga jalb qilish;
- **Musiqiy terapiya:** Autizm, nutq buzilishlari yoki boshqa rivojlanish muammolari bo'lgan bolalar uchun musiqa orqali ta'sir o'tkazish;
- **Raqs va musiqiy harakat:** Musiqa bilan harakat uyg'unligini o'rgatish orqali bolaning miyasida neyron aloqalarni mustahkamlash.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak,

1. Musiqa orqali bolalarning intellektual rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun pedagoglar innovatsion metodlardan foydalanishlari lozim.

2. Musiqiy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga keng joriy etish kerak.

3. Maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqa va texnologiya uyg'unligi asosida maxsus dasturlar ishlab chiqish zarur.

4. Musiqa ta'limi jarayonida o'yin elementlaridan foydalanish orqali bolalarning motivatsiyasini oshirish tavsiya etiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning musiqiy intellektini rivojlantirish bo'yicha ilmiy-tadqiqotlar davom ettirilib, amaliy tajribalar kengaytirilishi lozim. Bu esa kelajak avlodning ijodiy va intellektual rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

ADABIYOTLAR:

1. Nurullaev F.G. Musiqa ta'limida Buxoro folklor qo'shiqlarini o'rgatishning ilmiy-metodik xususiyatlari (5-7 -sinflar misolida) Pedagogika fanlari falsafa doktori(PhD) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. BDU.:2021. 124 b.

2. Nurullayev F. G. "Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda musiqaning roli" **Monografiya. B.: Durdona. 2020y. 166 b.**

3. Nurullayev F.G. Bolalarning musiqiy ta'limi . Darslik. B.: Kamolot. 2022. 231b.

4. Nurullayev F. G. "Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida musiqiy ta'lim-tarbiya" **Monografiya. B.: Durdona nashriyoti. 2020y. 179 b.**

5. Nurullayev F.G. [METHODOLOGICAL REQUIREMENTS FOR THE SELECTION OF BUKHARA FOLK SONGS IN MUSIC EDUCATION](#). Web of Scientist: International Scientific Research Journal 1 (01), 83-88.

6. F.G. Nurullayev [O 'QUVCHILARGA BOLALAR FOLKLOR QO 'SHIQLARINI O 'RGATISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI](#). PEDAGOGS INTERNATIONAL RESEARCH JOURNAL Vol. 75 No. 1, 2025. 148-152

7. Нуруллаев Ф.Г., Нуруллаева Н.К. Музыкально-историческое наследие центральной Азии (психологический настрой армии Темура). Психология XXI столетия, 18-20 марта 2020 года С. 115-118.
8. Нуруллаев Ф.Г. Мусиқа таълимида Бухоро фольклор кўшиқларига кўйиладиган методик талаблар. Pedagogik mahorat, Ilmiy-nazariy va metodik jurnal 2020, 3-son. Buxoro. Б.175-180.
9. Нуруллаев Ф.Г., Нуруллаева Н.К. Роль фольклорных песен в воспитании учащихся. Научно– методический журнал «Проблемы педагогики» №3(48). Москва 2020. С.15-17.
10. Нуруллаев Ф.Г., Нуруллаева Н.К. Формирование эстетического воспитания детей на примере Бухарских фольклорных песен. «MODERN SCIENTIFIC CHALLENGES AND TRENDS» collection of scientific works of the international scientific conference Issue 4(260 Warsaw, Poland 2020. P. 139-141.
11. Nurullayev F.G., Madrimov B.K., Rajabov T.I. Teaching Bukhara Children Folk Songs in Music Lessons as an Actual Problem. International Journal of Psychosocial Rehabilitation, Vol.24, Issue 04, 2020 P. 6049.
- 12 Нуруллаев Ф.Г., Случайный выбор качественных характеристик материала по музыки или порядок его изложения в процессе создания музыки или исполнения опуса//«SCIENTIFIC PROGRESS» Scientific Journal. ISSN: 2181-1601, 2021.- pp. 588-593.
13. Нуруллаев Ф.Г. Мусиқа таълимида Бухоро фольклор кўшиқларини ўргатиш жараёнини лойиҳалаш. Бухоро мусиқа фольклорининг тарихий-назарий ва амалий масалалари. Республика илмий-назарий анжуман материаллари. 2020 йил, 6 ноябрь. Бухоро, 2020- Б. 107-111.
14. Нуруллаев Ф.Г. Из истории смычковых инструментов у мастеров Амати Николо, Гварнери и Страдивари. Материалы международного научно-творческого форума. Часть 1- Челябинск, 2016.-С.158-159

15. Нуруллаев Ф.Г. Особенности и условия развития творческих музыкальных способностей детей. Вестник интергративной психологии. Журнал для психологов. г. Ярославль, Выпуск №17, 2018. – С.125-128.
16. Nurullayeva N.G., Nurullaeva N.K., Nurullaev B.G. Role and significance of folkler music in the upbringing of children of preschool age. Academicia An International Multidisciplinary Research Journal. Vol.10, Issue 10, October 2020.
17. Xujayev Dilmurod Bakiyevich, Nurullayev Farrux Gaybulloyevich- [MAVRIGI VA BUXORCHA KONSEPTSIYASI TAMOYILLARI BUXORODA QAROR TOPISHI](#), International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING, 2024/4/30, Tom-5,1, 515-520 betlar
18. Нуруллаев Ф.Г., Музыкальный процесс в западной музыке// «SCIENTIFIC PROGRESS» Scientific Journal ISSN:2181-1601, 2021.pp.570-575.
- 19.Нуруллаев Ф.Г., Нуруллаева Н.К. Роль фольклорных песен в воспитании учащихся// Научно – методический журнал «Проблемы педагогики». №3 (48). - Москва 2020.- С.15-17.
20. Nurullayev F.G The Role and Significance of Folk Music in Raising Children.European Journal of Innovation in Nonformal Education(EJINE) Volume 2| Issue 5| ISSN:2795-8612 **Accepted** 14 May2022.
21. F.Nurullayev. “Musiq ta'limida Buxoro folklor qoshiqlarini orgatishning ilmiy-metodik xususiyatlari”-(PhD) Diss.ishi. 2021y
- 22.Нуруллаев Ф.Г., Норова Ш.У. Психология музыкальных дидактических игр на интегрированных занятиях// Вестник интергративной психологии. Журнал для психологов. Выпуск №17, 2018. – С.295-299.
23. Нуруллаев Ф.Г. [Содержание обучения бухарским народным песням в музыкальном образовании](#)// Academy, № 3 (66), 48-50, ООО «Олимп».
24. Фаррух Гайбуллоевич Нуруллаев. Моделирования педагогических с музыкальным уклоном действие объектов через математический аппарат в

педагогике// SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL, ISSN 2181-0842, VOLUME 3, ISSUE 1, JANUARY 2022.589-595.

25. Фаррух Гайбуллоевич Нуруллаев. Интерактивные уроки музыки по программы STEAM// SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL, ISSN 2181-0842, VOLUME 3, ISSUE 1, JANUARY 2022.595-602.

26. Нодира Каримовна Нуруллаева. Методические аспекты музыкального образования, особенности обучения народных песен в 5-7 классах// SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL, ISSN 2181-0842, VOLUME 3, ISSUE 1, JANUARY 2022.957-963.

27. Istatov Muhridin Qaxramonovich, Nurullayev Farrux Gaybulloyevich-[MUSIQIY TOVUSHLARNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI VA CHOLGU ASBOBLARIDA JOR BOLISH USLUBLARI.](#) International Conference on Advance Research in Humanities, Sciences and Education, Hosted from New York, the USA <https://confrencea.org> January 30th, 2024, Confrencea 1 (1),74-78

28. F.G. Nurullayev, Firdavs To'xtayev-[MUSIQIY TOVUSHLARINING XUSUSIYATLARI TENDENTSIYALARI.](#) Journal of science-innovative research in Uzbekistan, 2024/12/1,Tom-2,12, 8-15 betlar

29. F.G.Nurullayev, Xasanova Gulchehra Saidovna-[FORMATION OF SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF STUDENTS THROUGH THE MEANS OF UZBEK FOLK SONGS,](#) International journal of artificial intelligence, ISSN: 2692-515X 2024/11/3

30. Egamov O.S., Nurullayev F.G.,[BUXORO VOHASI FOLKLOR QO 'SHIQ LARI O 'ZBEK XALQINING BOY MEROSI SIFATIDA.](#) Confrencea, 1(1), 2024.123–130.R. <https://confrencea.org/index.php/confrenceas/article/view/1207>